VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Muistio

7.11.2023

Eduskunnan tarkastusvaliokunta.

Asiantuntijapyyntö/ K2 / 2023 Hallituksen vuosikertomus 2022 – Riskienhallinta.

Normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamisvalmiuksien kehittäminen valtioneuvostossa

Muistiossa esitetään katsaus toimenpiteistä valtioneuvoston normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamisvalmiuksien kehittämisestä.

Tiivistelmä

Edellisen pääministeri Sanna Marinin syyskuussa 2021 asettaman kriisijohtamisen valmiuksien kehittämishankkeen loppuraportti on laadittu elokuussa 2022 ja raportista johdetuttuja suosituksia on toimeenpantu 2022 – 2023. Valtioneuvoston johtamiseen ja kriisijohtamisen valmiuksien kehittämiseen liittyviä tehtäviä on kirjattu laajasti pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan. Turvallisuustoimintaan, häiriötilanteiden hallintaan ja kriisijohtamisen valmiuksiin liittyvää perehdyttämistä ja koulutusta on järjestetty uudelle hallitukselle ja keskeisille poliittisille avustajille hallituksen muodostamisen jälkeen. Hallituskausittain järjestettävä valtionhallinnon yhteinen valmiusharjoitus on käynnissä.

Kehittämisen tilanteesta

Kriisijohtamisen valmiuksien kehittämishankkeen (2021) keskeisenä tavoitteena oli parantaa valtioneuvoston kriisijohtamisen valmiuksia häiriötilanteiden hallintaan erityisesti valtioneuvoston kanslian toimivaltaan kuuluvissa asioissa sekä sen toimialaan kuuluvien valtioneuvoston yhteisten toimintojen kehittämisessä. Hankkeen kehittämisalueet olivat: johtaminen ja toimivaltuudet, säädösvalmistelu ja varautumisen sekä valmiuden kehittäminen.

Raportin suositusten mukaan on parannettu valtioneuvoston ja pääministerin johtamistoimintaa tukevia kanslian päivystysjärjestelyjä. Valtioneuvoston kriisiviestinnän, säädösvalmistelun ja tilannekuva-analyysin kyvykkyyttä on parannettu kohdentamalla lisähenkilöstöä kyseisiin toimintoihin. Varautumisen suunnitelmia ja prosesseja on tarkastettu sekä yhteistä harjoitustoimintaa on järjestetty. Valtioneuvoston tilannekuvajärjestelmien teknistä kehittämistä on jatkettu. Käynnissä oleva valmiuslain uudistamisen tavoitteena on tukea osaltaan valtioneuvoston häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumista. (Hanke on asetettu lokakuussa 2022 ja tavoitteena on antaa hallituksen esitys Eduskunnalle syysistuntokaudella 2025. Hanke on Oikeusministeriön vastuulla).

COVID-19 suositusten ja kehittämistoimenpiteiden tilanteesta raportoidaan vuosittain Onnettomuustutkintakeskukselle ja Valtiontalouden tarkastusvirastolle. Valtioneuvoston kanslia ja muut ministeriöt raportoivat ministeriökohtaisista toimenpiteistä vastuidensa mukaisesti.

Kansallinen riskiarviointi on päivitetty keväällä 2023. Arviointi tukee varautumista siinä kuvattuihin uhkiin ja riskeihin. Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (2017) päivitystyötä jatketaan rinnan hallitusohjelman toimeenpanon kanssa.

Yhteenveto

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu laajasti turvallisuusjohtamiseen liittyviä kehitystehtäviä. Kriisijohtamisen valmiuksien kehittäminen on yksi osa hallitusohjelman kirjauksia. Tavoitteena on kehittää yhtenäisempiä toimintamalleja, joilla voidaan paremmin koordinoida ja yhteen sovittaa häiriötilanteiden hallintaa valtioneuvostossa. Hallitusohjelman kirjausten toimeenpanon valmistelu on työn alla.

Tällä hetkellä on meneillään hallituskausittain järjestettävä valtionhallinnon yhteinen valmiusharjoitus, joka osallistaa valtioneuvostoa ja sen ministeriöitä, hallinnonalojen virastoja ja osittain myös aluehallintoa. Harjoituksen tavoitteena on kehittää kriisijohtamisvalmiuksia yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja vaarantavassa normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa. Valtion johto osallistuu harjoituksen tarkasteluihin erikseen sovittavalla tavalla.

Valtioneuvoston kanslian valmiuspäällikkö
Johtava asiantuntija Vesa Tuominen